

VÆLG DET RIGTIGE ORD

- *Ad* eller *af*?
- *At* eller *og*?
- *Nogle* eller *nogen*?

Denne lektion handler om at vælge ord. Vi har valgt at fortælle om tre områder hvor mange ofte er i tvivl. Det drejer sig om hvornår du skal skrive *ad* eller *af*, *og* eller *at* og *nogle* eller *nogen*.

Ad eller af?

Det er ikke nemt at høre hvornår du skal skrive *ad* eller *af* i din tekst. Prøv at udtale disse sætninger:

Ole løb hen *ad* vejen

Her udtales *ad* som „a“

Lise faldt ned *af* stolen

Her udtales *af* som „a“

Men heldigvis er der nogle klare regler for hvornår du skal vælge det ene eller det andet.

Ad – ved retningen langs med eller gennem

REGEL **A** Skriv *ad* hvis du mener en retning eller bevægelse *langs med* eller *gennem noget*.

Jens gik ned *ad* bakken.

Retningen er her *langs med*.

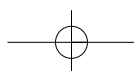
Stine gik ud *ad* døren.

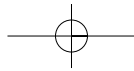
Retningen er her *gennem*.

Planten snoede sig op *ad* træet.

Bolden rullede hen *ad* vejen.

ØVELSE **1** Skriv nogle sætninger hvor du bruger *ad* til at betegne en bevægelse eller en retning *langs med* eller *gennem noget*.

LEKTION 1

Ad – ved retningen hen imod eller i retning af

REGEL B Skriv *ad* når bevægelsen er rettet *hen imod* eller *i retning af* noget.

De klappede *ad* taleren.

Ad kan her erstattes med *hen imod* eller *i retning af*.

Hunden gør *ad* manden.

Ole pifter *ad* hunden.

Tina truer *ad* manden.

Han trak på skuldrene *ad* ham.

Hun rækker tunge *ad* læreren.

Tom rystede på hovedet *ad* chefen.

ØVELSE 2 Skriv nogle sætninger hvor du bruger *ad* til at betegne en bevægelse *i retning af* eller *hen imod* et mål.

Ad – ved faste udtryk

REGEL C I nogle faste udtryk bruges *ad*. Også selvom der hverken er tale om en bevægelse eller en *retning imod* noget, *langs med* eller *gennem* noget.

ad gangen

Gaverne blev uddelt én *ad* gangen.

ad helvede til

Det går *ad* helvede til.

ad omveje

Jeg fik det at vide *ad* omveje.

ad åre

Hans sind blev mildere *ad* åre.

op *ad* dage

Han er sin far op *ad* dage.

op *ad* dagen

Hun er først vågen op *ad* dagen.

Enten *ad* eller *af*

REGEL D I nogle udtryk kan du frit vælge mellem at bruge *ad* eller *af*. Det er fx forbindelser med *le*, *grine*, *fnise*, *smile* og *gøre nar*.

smile ad/af

Hun smiler *ad/af* vitsen.

grine ad/af

Jens griner *ad/af* optrinnet.

gøre nar ad/af

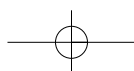
Vi gør nar *ad/af* kollegaen.

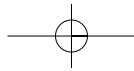
le ad/af

Jeg kan kun *le ad/af* hele affæren.

fnise ad/af

De fniser *ad/af* den lille dreng.

Af – ved bevægelser væk fra og bort fra

REGEL E Skriv *af* når du omtaler en bevægelse *bort fra* eller *væk fra* noget. For eksempel en bevægelse *ned fra*, *op fra* eller *ud fra* noget.

Han tog pengene op af lommen.

Bemærk ordet *af* kan her erstattes af *fra*.

Ulla hoppede ned af stolen.

Hun gik ud af haven.

Jens stod ud af bussen.

Af – ved sindsbevægelser

REGEL F Skriv *af* foran ord der betegner en sindsstemning, fx glæde.

Hun græd af glæde.

Hun sydede af raseri.

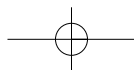
Hun jublede af fryd.

Hun hulkede af skuffelse.

Ole rystede af vrede.

ØVELSE 3 Find selv på nogle sætninger hvor du bruger *af* når du omtaler udtrykket for en sindsstemning.

Ordet *af* bliver brugt meget mere end ordet *ad* i det danske sprog. Kender du reglerne for brugen af *ad*, kan du i alle andre tilfælde bruge *af*. Så er du heldigardet.

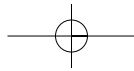

LEKTION 1

ØVELSE 4 Her er en lille uhyggelig historie. Indsæt ordene *ad* eller *af* i teksten.

En kold novembernat brød tyven ind i huset. Han sneg sig op ____ trappen. Her tog han en pistol op ____ lommen og listede ind ____ døren til soveværelset. Husets ejer vågnede med et sæt og faldt ud ____ sengen. Han så en skygge og skreg ____ raseri. „Skrub ____ helvede til“, råbte ejeren til skyggen. Tyven rystede ____ angst og krøb hen til vinduet. Her kravlede han ned ____ stigen, to trin ____ gangen. Han løb hen ____ havegangen og mødte sin kammerat Tom, som gjorde nar ____ ham fordi han var bange. Pludselig stod der en bidsk dobermann og gøede ____ dem. Nu var der ikke mere at grine ____ . De løb alt hvad de kunne, og slap med nød og næppe ud ____ haven.

At eller og?

Det kan være svært at høre om du skal skrive *at* eller *og*. Ordene lyder nemlig ofte helt ens når man udtaler dem. Prøv at udtale sætningerne:

Jeg skyndte mig **at** betale.

Her udtales *at* som „å“.

Jeg kommer **og** betaler.

Her udtales *og* som „å“.

Regler for *at* eller *og*

Hovedreglen for brug af *at* eller *og* ser du her:

REGEL G Skriv *at* lige før et udsagnsord i navnemåde, fx *vi prøvede at spise frugten*.

Men hvad er nu et udsagnsord, og hvad er navnemåde? Et udsagnsord kan du kende ved at det beskriver at man gør noget, eller at der sker noget. Her er eksempler på udsagnsord: *spise, cykle, løbe, hente, ligge, sprænge* og *stå*. Udsagnsord bøjes i forskellige tider. De mest almindelige er:

navnemåde

nutid

datid

at spise

jeg spiser

jeg spiste

at cykle

jeg cykler

jeg cyklede

ØVELSE 5 Her er eksempler på *at* foran navnemåde. Streg navnemåden under i hver sætning.

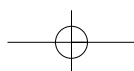
1. Han prøver at nå toget.
2. Vi lovede at lave mad.
3. Det begynder at regne.
4. Han glemte at lukke døren.
5. Ole huskede at cykle til posthuset.
6. De skulle ud at køre.
7. Han skal ind at arbejde.

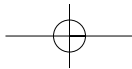
REGEL H Hvis *at* har betydningen *for at*, kan du både skrive *at* eller *og*.

Vi skal ud **og/at** spille fodbold.

Lise vil ind **og/at** dase på sofaen.

At skrive *at* i disse sætninger lyder måske lidt akavet, men ikke desto mindre er det korrekt.

LEKTION 1

REGEL I Skriv *og* når du knytter udsagnsord sammen i samme tid.

Du skal ikke ligge og dase på sofaen.

Her ser du et *og* før navnemåden: dase. Det er fordi sætningen har to udsagnsord, *ligge* og *dase*, som både er knyttet sammen og bøjet i samme tid, nemlig navnemåde.

ØVELSE 6 I denne øvelse skal du sætte streg under udsagnsordene i samme tid.

1. Ole, du kan rende og hoppe.
2. Du kan bare gå ud og købe en gave.
3. Hun ligger og snorker i sengen.
4. Kører du og dytter ad andre bilister?

ØVELSE 7 Og så den store svendepøve: Sæt *at* eller *og* ind i sætningerne her. I nogle af opgaverne kan du bruge både *og* og *at*.

1. Jeg elsker _____ købe julegaver.
2. Forsøg _____ komme til tiden.
3. Vi vil gerne komme _____ kigge på huset.
4. Kan du lide _____ svømme?
5. Vi kan snakke _____ diskutere hele natten.
6. Han sidder _____ rører i sin kaffekop.
7. Han prøver _____ lære hele historien.
8. Husk _____ komme til festen.
9. Vi skal ud _____ spise i aften.
10. Prøv _____ spille badminton med din nabo.
11. Du bør vinde _____ tabe med samme sind.
12. Vil du prøve på _____ løbe i skoven.

Nogen eller nogle?

Det er heller ikke til at høre hvornår du skal skrive *nogen* eller *nogle*. Prøv at udtale sætningerne:

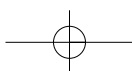
Har du læst *nogen* nye bøger?

Her udtales *nogen* som „noen“.

Det er *nogle* fine blomster.

Her udtales *nogle* som „noen“.

REGEL J Skriv *nogen* når du mener *nogen* *overhovedet* eller *nogen* *som helst*. Man kan også sige: *Nogen* betyder flere end nul – mindst én.

Her er eksempler på brug af **nogen** i betydningen *nogen overhovedet* eller *nogen som helst*:

Jeg har ikke **nogen** varer til salg.
 Mon der er **nogen** hjemme?
 Hvis du har **nogen** ønsker, kan du godt fortælle mig dem nu.

REGEL **K** Skriv **nogle** når du mener flere end en, nogle stykker eller en del. Man kan også sige: Nogle er mindst to.

Her er eksempler på brug af **nogle** i betydningen *et par stykker, enkelte* eller *en del*:

Ja, vi har **nogle** gode forslag til nytårsfesten.
 Jeg tager **nogle** blokke og blyanter med til kurset.
 Hun købte **nogle** bananer i butikken.

Både nogle og nogen

I nogle sætninger kan du både bruge *nogen* og *nogle*. Det er nemlig betydningen der bestemmer hvilket af ordene du vælger.

Har du **nogen** æg jeg kan låne? (betydningen: *nogen overhovedet*)
 Har du **nogle** æg jeg kan låne? (betydningen: *enkelte eller en del*)

Her er nogle sætninger hvor kun den ene af formerne giver mening:

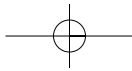
Der lå **nogle** bøger på bordet. (betydningen: *enkelte eller en del*)
 Han har ikke **nogen** bror. (betydningen: *nogen overhovedet*)

Kan du tale engelsk, så får du her et godt tip til hvordan du kan høre om du skal vælge *nogen* eller *nogle* på dansk.

TIP Skriv **nogen** på dansk hvis du bruger *any* på engelsk.
 Skriv **nogle** på dansk hvis du bruger *some* på engelsk.

Have you got *any* books? – Har du **nogen** bøger? Altså: Har du nogen overhovedet?

Yes, I have got *some* books! – Ja, jeg har **nogle** bøger. Altså: Jeg har en del bøger.

LEKTION 1

ØVELSE 8 Nu er det din tur til at afprøve reglerne i denne øvelse. I nogle tilfælde kan du både skrive *nogen* og *nogle* – alt efter hvilken betydning du tillægger ordet.

1. Er der kommet _____ breve i dag?
2. Ja, der er kommet _____ breve til Tina.
3. Hvis jeg får _____ julekort i år, bliver jeg meget glad.
4. Har du _____ cigarer?
5. Nej, jeg har ikke _____ .
6. Men i morgen køber jeg _____ .
7. Der lå _____ aviser på bordet.
8. Hvis du køber _____ kartofler i dag, så laver jeg middagen.
9. Han har aldrig _____ gode undskyldninger for at komme for sent.
10. Vi vil have _____ flere fridage.
11. I kan ikke få _____ fridage, vi har for travlt.
12. Kommer der _____ og besøger dig?

Hvilket ord? *og/at* – *nogen/nogle* – *ad/af*

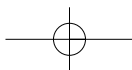
ØVELSE 9 Kan du huske alle reglerne? Det er ikke forbudt at kigge i dem igen mens du løser opgaven.

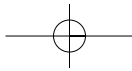
Og/at

1. Han skal ud _____ se sig om.
2. Husk _____ besøge din søde tante.
3. Du ligger bare dér _____ dovner.
4. Lad os gå ud _____ spise en bid mad.
5. Jeg sidder her _____ venter på dig.
6. Nu begynder det vist _____ sne.
7. Kan vi gå hjem _____ tale sammen?
8. Jette går _____ savner sine veninder.
9. Else er ovre på Fyn for _____ se på et hus.

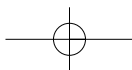
Nogen/nogle

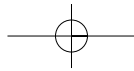
1. Er der _____ hjemme?
2. Olesens er _____ gode naboer.
3. Jeg kender _____ stykker som godt kunne tænke sig at være med.
4. _____ tyve havde været inde i haven.
5. Har han _____ smerter, så bør han tale med sin læge.
6. Har du _____ stole jeg må låne? Jeg har nemlig ingen.
7. Der var slet ikke _____ som gjorde noget.
8. Hvis du har _____ idéer, så kom endelig med dem.

Ad/af

1. Hvornår faldt han ned _____ stigen?
2. Jeg tror han løb ud _____ huset.
3. De kom ind _____ porten, én _____ gangen.
4. Hun er sin mor op _____ dage.
5. Jens sprudlede _____ henrykkelse.
6. _____ jord er du kommet, til jord skal du blive.
7. Hun gjorde nar _____ de andre.
8. Vi lo _____ manden, men det skulle vi aldrig have gjort.
9. Hun fløjtede _____ glæde.

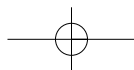

LEKTION 1

DET LÆRTE DU

- Skriv *ad* hvis du mener en retning eller bevægelse *langs med* eller *gennem* noget.
- Skriv *ad* når bevægelsen er rettet *hen imod* eller *i retning af* noget.
- I nogle udtryk kan du frit vælge mellem *ad* eller *af*. Det er fx forbindelser med *le*, *grine*, *fnise*, *smile* og *gøre nar*.
- Skriv *af* når du omtaler en bevægelse *væk fra* noget. For eksempel en bevægelse *ned fra*, *op fra* eller *ud fra* noget.
- I nogle faste udtryk bruges *ad*. Også selvom der hverken er tale om en bevægelse eller en retning imod noget, langs med eller gennem noget.
- Skriv *af* foran ord der betegner en sindsstemning, fx *raseri*, *fryd* eller *glæde*.
- Skriv *at* lige før et udsagnsord i navnemåde, fx *vi prøvede at spise frugten*.
- Hvis *at* har betydningen *for at*, kan du både skrive *at* eller *og*.
- Skriv *og* når du knytter udsagnsord sammen i samme tid.
- Skriv *nogen* når du mener *nogen overhovedet* eller *nogen som helst*. Man kan også sige: Nogen betyder flere end nul – mindst én.
- Skriv *nogle* når du mener *flere end en*, *nogle stykker* eller *en del*. Man kan også sige: Nogle er mindst to.

LØSNINGER TIL LEKTION 1

Øvelse 4 En kold novembernat brød tyven ind i huset. Han sneg sig op ad trappen. Her tog han en pistol op af lommen og listede ind ad døren til soveværelset. Husets ejer vågnede med et sæt og faldt ud af sengen. Han så en skygge og skreg af raseri. „Skrub ad helvede til“, råbte ejeren til skyggen. Tyven rystede af angst og krøb hen til vinduet. Her kravlede han ned ad stigen, to trin ad gangen. Han løb hen ad havegangen og mødte sin kammerat Tom, som gjorde nar ad/af ham fordi han var bange. Pludselig stod der en bidsk dobermann og gøede ad dem. Nu var der ikke mere at grine af/ad. De løb alt hvad de kunne, og slap med nød og næppe ud af haven.

Øvelse 5

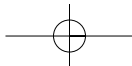
1. Han prøver at nå toget.
2. Vi lovede at lave mad.
3. Det begynder at regne.
4. Han glemte at lukke døren.
5. Ole huskede at cykle til posthuset.
6. De skulle ud at køre.
7. Han skal ind at arbejde.

Øvelse 6

1. Ole, du kan rende og hoppe.
2. Du kan bare gå ud og købe en gave.
3. Hun ligger og snorker i sengen.
4. Kører du og dytter ad andre bilister?

Øvelse 7

1. Jeg elsker at købe julegaver.
2. Forsøg at komme til tiden.
3. Vi vil gerne komme og/at kigge på huset.
4. Kan du lide at svømme?
5. Vi kan snakke og diskutere hele natten.
6. Han sidder og rører i sin kaffekop.
7. Han prøver at lære hele historien.
8. Husk at komme til festen.
9. Vi går ud og/at spise i aften.
10. Prøv at spille badminton med din nabo.
11. Du skal vinde og tabe med oprejst pande.
12. Vil du prøve på at løbe i skoven?

LEKTION 1**Øvelse 8**

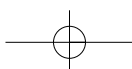
1. Er der kommet nogen/nogle breve i dag?
2. Ja, der er kommet nogle breve til Tina.
3. Hvis jeg får nogen/nogle julekort i år, bliver jeg meget glad.
4. Har du nogen/nogle cigarer?
5. Nej, jeg har ikke nogen.
6. Men i morgen køber jeg nogle.
7. Der lå nogle aviser på bordet.
8. Hvis du køber nogle kartofler i dag, så laver jeg middagen.
9. Han har aldrig nogen gode undskyldninger for at komme for sent.
10. Vi vil have nogle flere fridage.
11. I kan ikke få nogen fridage, vi har for travlt.
12. Kommer der nogen og besøger dig?

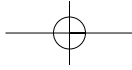
Øvelse 9**Og/at**

1. Han skal ud og/at se sig om.
2. Husk at besøge din søde tante.
3. Du ligger bare dér og dovner.
4. Lad os gå ud og/at spise en bid mad.
5. Jeg sidder her og venter på dig.
6. Nu begynder det vist at sne.
7. Kan vi gå hjem og/at tale sammen.
8. Jette går og savner sine veninder.
9. Else er ovre på Fyn for at se på et hus.

Nogen/nogle

1. Er der nogen hjemme?
2. Olesens er nogle gode naboer.
3. Jeg kender nogle stykker som godt kunne tænke sig at være med.
4. Nogle tyve havde været inde i haven.
5. Har han nogen/nogle smerter, så han bør tale med sin læge.
6. Har du nogen/nogle stole jeg må låne? Jeg har nemlig ingen.
7. Der var slet ikke nogen som gjorde noget.
8. Hvis du har nogen/nogle idéer, så kom endelig med dem.

Ad/af

1. Hvornår faldt han ned af stigen?
2. Jeg tror han løb ud af huset.
3. De kom ind ad porten, én ad gangen.
4. Hun er sin mor op ad dage.
5. Jens sprudlede af henrykkelse.
6. Af jord er du kommet, til jord skal du blive.
7. Hun gjorde nar ad/af de andre.
8. Vi lo ad/af manden, men det skulle vi aldrig have gjort.
9. Hun fløjtede af glæde.

